

Kağıt ve renklerin bulutsu tutkusu: Ebru

Birbiri içine geçmiş, ancak karışmamış, bakışla ayırt edilebilecek şekilde duran renk ve şekillere "EBRU" denir. Sanat olarak ebru, su üzerine serpiştirilen sıvı boyanın rasgele bezendiği şekillerin ve bu şekillere müdahale edilmesiyle meydana gelen figürlerin kağıda aktarılarak sergilenmesidir. Birçok eski eserde süsleme amacıyla kullanılan ebru, geleneksel el sanatlarından olmasına rağmen yakın zamana kadar unutulma tehlikesi ile karşı karşıyaydı. Dünya çapında çeşitli milletler tarafından sahiplenmeye başlanmış, bazı ülkelerde ebru yapımı sırasında kullanılan malzemeleri üreten firmalar boy göstermişti. Ebru sanatında son devrin piri Mustafa Düzgünman gerek yetiştirdiği öğrencilerle gerek bu sanata kazandırdığı anlayışla ebru sanatına büyük hizmetleri olmuştur.

Kağıt ve renklerin mükemmel buluşmasını Niyazi Sayın ve Mustafa Düzgünman'ın öğrencilerinden Dr. Mehmet Refii Kileci ile konuştuk. Dr. Mehmet Refii Kileci bir akademisyen olmasına rağmen Avrupa'da daha çok sanatçı kimliğiyle tanınıyor. Özellikle ebru ve hat sanatıyla ilgili olarak yaptığı çalışmalar ve verdiği kurslar büyük bir ilgi görüyor. İstanbul'da sanat camiasının merkezi sayılabilecek bir yer olan Fatih'te dünyaya gelen Kileci, içine doğduğu çevreninde etkisiyle küçük yaşlarda sanata ilgi duymaya başlar. Daha ortaokul sıralarında iken alanlarında duayen olarak kabul edilen isimlerden hat ve ebru dersleri alan Kileci, ilerleyen yıllarda ise bu sanatları bizzat icra eder. Orta Asya'dan Ortadoğu'ya değin bir çok farklı ülkede uzun yıllar hem akademisyen hem de bir sanatçı olarak görev yapan Kileci, son altı senedir de Hollanda'da çalışmalarını sürdürüyor. Avrupa'da yaşayan Türk toplumuna sanatı ve özellikle de 'ebru'yu sevdirmek için geceli gündüzlü çalışan Dr. Kileci'yle bu bitmez tükenmez sanat sevdasını söyleştik.

Öncelikle Kırtasiye dergisi okurlarına kendinizi tanıta bilir misiniz?

1962 İstanbul doğumluyum ve Kuran bilimleri doçentiyim. Küçük yaşından itibaren geleneksel Türk-İslam sanatlarından ebru ve hat sanatı ile meşgul oluyorum. Ebru sanatını Türkiye'nin önde gelen ebrucularından Neyzen Niyazi Sayın'dan ve Mustafa Düzgünman'dan öğrendim. Asrımızın en büyük hattatı kabul edilen son Osmanlı Hattatı Hamid Aytaç'tan beş yıl hat sanatı eğitimi aldım. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tefsir doktorası yaptım. Kazakistan Ahmed Yesevi Üniversitesi'nde ve Dağıstan Uluslararası Doğu Üniversitesi'nde çalıştım. Hollanda Rotterdam İslam üniversitesinde öğretim üyeliği ve rektör yardımcılığı görevlerinde bulundum (2001-2005). Şu anda yine Hollanda'da bulunan Avrupa İslam Üniversitesi'nde çalışıyorum. Kuran ilimleri ve tefsir dersleri ile birlikte ebru ve hat dersleri vermekte ve üniversite bünyesindeki Rumi Sanat Enstitüsü'nün müdürlüğünü yapmaktayım. Akademik ve sanat hayatını beraber götürmeye ve hat ve ebru sanatını kurs, konferans, sergi, workshop ve gösterilerle

Avrupa ve Amerika'da tanıtıma çalışıyorum.

Öğretim görevlisi olmanızın yanı sıra sanat ile de çok ilgilisiniz. Bu ilgi ve merakın kaynağı konusunda neler söyleyeceksiniz?

Ben İstanbul Fatih'te dünyaya geldim ve orada büyüdüm. Dedem ilim ehli bir insan idi ve o zamanki fatih semtinin kelimenin tam manası ile bir ilim ve sanat merkezi konumunda olması ve benim böyle bir ortamda büyümem ister istemez ilme ve sanata karşı bir merak uyandırdı. Ahşaptan olan dede evinin duvarlarını çeşitli hat eserleri süslüyordu. Bütün bunların tesiri ile hat ve ebru sanatlarına küçük yaşlarda başladım. 1975 yılında dersler almaya başladım. İlerleyen dönemlerde bu eğitimi hiç aksatmadım ve bugüne kadar geldim ve öğrenmeye devam ediyorum. Ayrıca o dönemde neşredilen Uğur Derman Bey'e ait ebru kitabı ve onun hat sanatı konusundaki yazıları beni küçük yaşta etkiledi ve yönlendirdi.

Ebru sanatı her zaman muazzam gelmiştir bana, kimlerden ders aldınız, neden ebru sanatı?

Ebru sanatında önemli isimlerden dersler aldım. Ebru sanatının en önemli temel taşlarından kabul edilen Mustafa Düzgünman ve Neyzen Niyazi Sayın bunlardan bir kaçı. Bu iki hocamız Türk ebru sanatının üstatları olarak kabul ediliyorlar ebruculukta dev isimlerdir. Allah'ın bir lütfü olarak kabul ediyorum bu gibi ustalardan ders almayı. Hatta bazıları duyunca inanmıyorlar. "Nasıl yetiştiniz bu gibi üstatlara?" diye soruyorlar. Benim şansım bu işe çok erken yaşlarda başlamamdır. Onun için yetişebildim bu isimlere. Niyazi Sayın hocadan kültür bakanlığı tarafından 1978'de İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde açılan ebru kursuna devam ettim.

Bu Türkiye'deki ilk ebru kursudur. Rahmetli Düzgünman Hoca usta-çırak usulünü tercih ederdi. Daha sonra Mustafa Düzgünman Hoca'dan gidip gelip istifade ettik, ama asıl sistemli olarak Niyazi Sayın Hoca'dan öğrendik. Zaten Niyazi Hoca da Mustafa Düzgünman'dan öğrenmiştir. Ayrıca Avrupalı tecrübeli ve yaşlı ebru sanatçılarından ve ayrıca Hikmet Barutçugil'den de istifade ettim. İlmin ve sanatın sınırı olmadığı için insan devamlı bir şeyler öğrenebiliyor isterse, bazen talebelerimin yanlışlarından bile bir şeyler öğreniyorum.

Son dönem hocalarının hepsine de yetişme imkanım oldu. Bir kısmının sohbetlerinden, bir kısmının derslerinden istifade etmeye çalıştım. Mesela yazı hocam Hattat Hamid Aytaç idi . Kendileri Osmanlıdan kalan en son ve en büyük hattattı. 1982'de vefat etti.1976'dan vefatına kadar istifade etmeye çalıştım. Bunun yanı sıra rahmetli Hafız, Bestekar ve Tanbur-i Kemal Batanay'dan da ders aldım. O da hat sanatında çok önemli bir isimdir. Aslında son dönem üstatların hepsinden de ders almaya gayret ettim.

Bir akademisyen olarak ebru ve hat gibi önemli sanatlarla ilgileniyorsunuz. Kendinizi daha çok nasıl tarif ediyorsunuz. Sanatçı

mı yoksa akademisyen mi?

Ben her üç konuda da kendimi uzman olarak saymıyorum, karınca misali iddiam olmadan bir şeyler yapmaya gayret ediyorum. İlim hat ve ebru sahasında hâlâ bir şeyler öğrenmeye ve bildiklerimi öğretmeye çalışıyorum. Kendimi, ebru, hat ve ilmin bir talebesi olarak görüyorum. Bunu tevazu olsun diye de söylemiyorum. İlmin de, sanatın da sınırı yok çünkü. Eski sanatkarlar talebelerine şöyle derlermiş: "Bizim sizden farkımız şudur; siz yeni biz ise eski talebeyiz. Aramızda sadece kıdem farkı var." Gerçekten ilmin de, sanatın da talebesi olmak çok önemli. Çünkü her yeni gün yeni bir şey öğreniyorsunuz. Tabii bu uğraşların üçünü meczetmek de gerçekten çok zor. Hat sanat da, ebru da, ilim de son derece kıskanç uğraşlar. Hepsi de sizi içine almak ister, ama üçü ile meşgul olmak çok zor.

Neden Hollanda'dasınız?

Doktoramı bitirdikten sonra Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde ders vermeye başladım. Orada branşımınla alakalı, yani Tefsir ve Kuran Bilimleri'yle alakalı dersler ve sanat dersleri verdim. Üç yıl kaldım orada. Ondan sonra Kafkasya'ya geçtim. İki sene de Dağıstan'da bulunan Uluslararası Doğu Üniversitesi'nde görev yaptım. Burada ayrıca idarecilik görevlerinde de bulundum. Ortam müsait olmadığı için ve idareciliğimden dolayı ortaya çıkan zaman darlığından dolayı burada sanatla pek fazla ilgilenemedim. Sadece hat dersleri verdim. İki sene kaldım ve daha sonra Hollanda'ya geldim. 2001 yılında Rotterdam İslam Üniversitesi'nden bir davet aldım. Üniversitenin ilk kurucusundan geldi bu davet talebi ve ben de buna icabet edip geldim buraya. Burada çeşitli dersler verdim ve bunun yanı sıra da âcizane Rumii Sanat Merkezi'nin açılmasına da önyak oldum. Hem kendim burada, İslami sanatlarla ilgili dersler vermeye başladım hem de Türkiye'den yeni arkadaşlar getirterek bu merkezin çalışmalarını sürdürmesine yardımcı oldum. Bu arada rektör yardımcılığı görevini de yürüttüm. Dört sene kadar çalıştıktan sonra buradan ayrıldım daha sonra yine Hollanda'da bulunan Avrupa İslam Üniversitesi'nden bir teklif aldım ve orada göreve başladım. Üniversite bünyesinde kurduğumuz Rumi Sanat Enstitüsü'nde hem ebru hem de hat sanatlarıyla ilgili kurslar vermeye de başladık.

Aynı zamanda kurs da verdiğiniz biliyorum, yeni neslin eski sanatlara olan ilgisini nasıl buluyorsunuz?

Hollanda'da ve Avrupa'da ebruya ve geleneksel Türk sanatlarına ilgi çok iyi, hem Avrupalılar hem de Avrupa'da yaşayan Türkler olsun eski sanatlarımıza çok ilgi gösteriyorlar, ama kurs imkanı çok az bu sanatları Avrupa'da öğretecek insanımız bir elin parmakları kadar yok, tanıtım da yeterli değil, Almanya'nın ve Avrupa'nın değişik şehirlerinden ısrarla kurs istiyorlar, biz Hollanda'da üniversitemizde bulunan sanat enstitüsünde senede iki defa ebru kursu düzenliyoruz ve bununla birlikte hat tezhip ve ney kursları

organize ediyoruz. Farklı milletlerden öğrencilerimiz var; mesela Türklerin dışında başka milletlerden de öğrencilerde var. Hollandalı, Çinli, Japon ve Arap öğrencilerimiz var. İlgisi son derece iyi .

Ebru'nun kökeni konusunda çeşitli iddialar var, siz bu konuda hangi kanaatesiniz?

Ebru en eski Türk kağıt süsleme sanatıdır. Orta Asya Türk lehçelerinden Çağatayca'da hare gibi damarlı manasına 'EBRE' kelimesi bu sanatın ilk adı olduğu tahmin edilmektedir. İpek yolu ile İran'a gelen sanat, burada 'ABRU' (su yüzü) veya EBRI (bulut gibi) olarak isimlendirildi. Türklerle birlikte Anadolu'ya gelen sanat daha sonra EBRU şekline dönüştü. 13. asırda Türkistan'da Semerkant'ta Herat'ta bugünkü manada ebrular yapıldığı bazı kaynaklarda zikredilmektedir. 17. Asrın başında Avrupa'ya Türk kağıdı adı ile gitmiştir. Daha sonra Türk Mermer kağıdı ve günümüzde Mermercilik veya Mermer kağıdı olarak anılmaktadır. Ebru en eski Türk kağıt süsleme sanatıdır. Avrupalı sanatçılar da bunu böyle kabul ediyorlar.

Şu an Anadolu'ya ebru yeni yeni yayılmaya başladı, aslında ebru bir İstanbul sanatı. Hatta 2 asır itibarı ile bir Üsküdar sanatı demek mümkün. Zaten Avrupa'ya da İstanbul'dan yayılmış. Ebru bugün Avrupa'da görsel malzeme olarak kullanılmıyor, daha çok ciltçilikte kullanılıyor. Seri imalat yapıyorlar ve ciltçiler arasında çok yaygın. Aynı metodu kullanmalarına rağmen, mesela çiçek motiflerini yapamıyorlar. Yani bizdeki ebrunun maksadı ile buradaki farklı. Biz aynı zamanda ebruyu görsel malzeme olarak kullanıyoruz. Bu açıdan bizim tarz ebru Avrupa'da çok fazla gelişmemiş. Bugün Hollanda'da 3-4 usta var sadece bu işi yapan. Onlar da ciltçilere çalışıyorlar.

Ebru sanatı Türkiye dışına nasıl yayılmış?

İstanbul'da ebrunun yapıldığını gören bir kısım büyükelçiler ve seyyahlar, bunun sırrını çözmeye çalışmışlar. Sihir gibi görmüşler ilk başlarda. Bu dönemlerde İstanbul'dan İtalya'ya çok ciddi oranda ebru satılmaktaymış. Derken bir kaç kişi İstanbul'a gelerek bunu öğreniyor önce İtalya'ya oradan da Fransa'ya ve diğer ülkelere yayılıyor. Ama bugün Avrupa'da ebru bizdeki kadar yaygın değil. Daha çok basit tarzdaki amatör ebru biliniyor. Geçen hafta Hollandalılara yaptığımız bir gösteride Türk ebrusunu ilk defa seyreden biri kendi bildiği Avrupa tarzı ebruya kıyas ederek aynen şu tabiri kullandı 'bu ebrudan öte bir şey' bu önemli bir tespit.

Ebru nasıl öğreniliyor ve çeşitleri hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?

Ebru hem zor hem kolay hem de çok zevkli bir sanattır. İnsan ebru teknesinin başına geçince saatlerin nasıl geçtiğini anlamaz. Yapılan bir ebrunun yüzde yüz aynısını yapmak mümkün değildir, ancak benzeri yapılabilir. İnsan bu sanatın temel esaslarını bir ustadan, 5-6 ayda öğrenebilir. Daha sonra sabırla kendini geliştirebilir. Deneme yanılma ile

birçok sırlarına muttali olabilir. Ebrular şekillerine göre değişik isimler alır. Battal, Gelgit, Şal, Hatip, Taraklı, Neftli, Bülbül Yuvası, Kumlu, Çiçekli (Lale, Gül, Papatya, Gelincik, Menekşe, Karanfil), yazılı ebrular v.s. birçok çeşidi vardır.

Ebrunun temel malzemeleri nelerdir?

Türk ebrusunda kullanılan malzemeler tamamen doğaldır, yani kimyasal hiçbir malzeme kullanılmaz. Ebrunun suyunu, 'kitre' diye adlandırılan doğal bir tutkal ile hazırlıyoruz. Kitre, Keven bitkisinin kökünden elde edilen ve suda eritilerek tutkal halinde kullanılan sıvı maddedir. Bunun yanı sıra salep, deniz kadayıfı, carregein v.b. maddeler ile de ebru suyunu oluşturmak mümkün. Boyalar ise natürel kök ve toprak boyalar tercih edilir. At kılından hazırlanan fırçalar ve şekil vermek için kullanılan madeni uçlu bizler, ebru teknesi, kaliteli kağıt vs .Bir de boyaaların birbirine karışmasını önleyen ve su yüzünde boyanın açılmasını sağlayan sığır ödü kullanıyoruz. Ebru demek, boyanın su yüzünde yüzdürülmesi ve suya yüzmeyi öğretmek demektir.

Ebru yaparken neler hissediyorsunuz?

Bir defa ebru yaparken kendinizden geçiyor ve her şeyi unutuyorsunuz. Ben bazen teknenin başından saatlerce ayrılamıyorum. Sabahlara kadar ebru yaptığım çok olmuştur. Çok zevkli bir sanat. Renkleri yağmur gibi yağdırıp ondan sonrada ona su üzerinde şekil vermeye çalışıyorsunuz. Bundan alınan haz ve keyfi, kelimelerle anlatmak mümkün değil. Bir nevi bağımlılık yapıyor. O anda huzurlu oluyorsunuz. Hele Allah ile irtibatınız kuvvetli ise...

Siz, boyaaları suyu dökmeden evvel ne tür bir ebru yapacağınızı kafanızda belirliyor musunuz?

Tabii önceden tasarlıyorsunuz. Ama bazen tasarladığınız halde istediğiniz şekilleri yapamadığınız da olabiliyor. Farklı mecralara çekildiğiniz de oluyor.

Ebru gerçekten sadece bir boyama sanatı mıdır, yoksa bunun ötesinde başka derin anlamlarda içeriyor mu?

Yani ebrunun bir felsefesi de yapılabilir. Biliyorsunuz Allah kainatı boydan boya boyamış. Bu bakımdan en büyük sanatkar Allah'tır. O'nun bir ismi de Müzeyyin'dir zaten. Müzeyyin süsleyen demektir. Ebrucu da bu renkler dünyasını, Allah'tan aldığı ilhamlarla süslemeye gayretinde olan kimsedir. Mesela yaptığınız bir ebrunun yüzde yüz aynısını yapmak imkansızdır.

Yani her ebru çalışması özgündür diyebilir miyiz?

Kesinlikle öyle. Ancak, bir öncekinin bir benzerini yapabilirsiniz. Yoksa aynısını teknik olarak yapmak mümkün değildir. İçinde bulunduğunuz yerin sıcaklığı, renklerin ahengi, sizin ruh durumunuz ve bulunduğunuz ortam, ebrunun oluşmasına etki yapar. Dolayısıyla daha önce yaptığınız herhangi bir ebrunun aynısını yapamazsınız. Ebrucu, kendi irade-i cüzziyesinden çıkıyor.

Boyayı suya attıktan sonra artık ebru sizden çıkıyor ve neticesi de Allah'a aittir.

Günümüzde ebru sanatı ne durumdadır ?

Ebru sanatı 19. asırda İstanbul'da en mükemmel şeklini almıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk İslam sanatları umumi manada bir durgunluk yaşasa da 1975'lerden sonra tekrar canlanmıştır. Bugün Türkiye'mizde yüzlerce gencimiz geleneksel sanatlarımızdan olan hat, ebru, tezhip, minyatür bu sanatlara karşı fevkalade bir alaka meydana gelmiştir. Türkiye'de şu anda değerli ebrucularımız vardır.

Önde gelen ebruculardan biraz bahsedebilir misiniz?

Son Osmanlı ebru üstatlarından ve bu sanatı yok olmaktan kurtarıp kendinden sonraki nesle ulaştıran Merhum Hattat-Ebrucu Necmeddin Okyay'dır (1883-1976). Necmeddin Efendi bir çok talebe yetiştirmiş. Bu talebelerin başında yeğeni Mustafa Düzgünman (1920-1990) gelmektedir. Merhum Düzgünman, Neyzen Niyazi Sayın, bu sanatı bizim kuşağa öğretmiştir. . Şu anda profesyonel manada Niyazi Sayın, Hikmet Barutçugil, Alpaslan Babaoğlu, Fuad Başar, Sadreddin Özçimi, Ömer Faruk Dere bu sanatı geleneksel manada devam ettiren onlarca sanatçılarımızdan sadece bazılarıdır.

Bu sanatın Avrupa'da yaşayan Türkler açısından önemi nedir?

Ebru ve benzeri geleneksel sanatlarımız geçmişten bize intikal eden en önemli miraslardır. Bir millet dini, dili, kültürü, ve sanatı ile yaşar. Bunlar kaybolursa o millet tarih sahnesinden yok olur. Kendi geçmişini bilen ve onunla iftihar eden, aşağılık kompleksinden kurtulur. Maalesef Avrupa'da yaşayan kuşaklarımızın kendi medeniyet ve kültürünü çok iyi bildiğini söyleyemeyiz. Kendi medeniyet ve kültürünü bilen kişi çok kültürlü Avrupa topluluğuna ayrı bir zenginlik kattığı gibi asimile olmaz, bu mozaikte faydalı bir uzuv olur. Entegrasyona olumlu katkıda bulunabilir. Gençleri hayırlı ve faydalı işlerle meşgul etmezseniz onlar lüzumsuz, faydasız hatta zararlı işlerle meşgul olabilirler. İşte ebru gibi sanatlar gençlerimizi hem meşgul edecek hem de onlara şahsiyet, hüviyet ve değer kazandıracak sanatlardır. Avrupa'da, özellikle Hollanda'da sanata çok değer veriliyor. Bizler Avrupa'nın ilminden, sanatından, teknolojisinden istifade ederken aynı zamanda bazı katkılarda da bulunabiliriz ve bulunmalıyız. Avrupa sanatseverleri Osmanlı-Türk İslam sanatlarından iyi anlıyor ve takdir ediyor. Bugün Paris, Londra sanat eserleri açık arttırmalarında bir çinimiz, bir hat tablomuz milyonlarca dolara alıcı bulmakta adeta kapışılmaktadır.

Avrupalılar öğrenmek için sizden destek istiyorlar mı?

Fuar ve sergilerden sonra çok fazla talep oluyor. Kursa gelmek istiyorlar, veya bizi başka programlara davet ediyorlar , yoğunlaştırılmış kurslar veya

atölye çalışması istiyorlar. En son bir fuarda tanıştığımız Hollandalı yaşlı bir ebru ustası Türk tarzı ebruyu çok öğrenmek istediğini belirtti ve bizden bu konuda destek istedi. Avrupa'da el yapımı özel cilt çok yaygın, çok iyi ustalar var, sık sık fuar yapıyorlar. Bu klasik cilt ustaları ciltlerinde el ebrusu kullanıyorlar. Bu sebeple özellikle ciltçiler ebru sanatı ile çok ilgileniyorlar, bunun dışında tabii ki gittiğimiz her yerde müze, sanat evleri, kütüphane vb. müesseselerden de ebruya çok ilgi var.

Avrupalılar en çok neyi merak ediyorlar?

Hollanda'da ve diğer Avrupa ülkelerinde ebru sanatına ilgi hayli fazla. Özellikle Türk tarzı ebru Avrupalılar tarafından çok fazla bilinmiyor. Avrupa'da ebru deyince daha çok çeşitli yağlı boya suya bırakılıp daha sonra kendi kendine şekil alan boya kağıda aktarılması şeklinde anlaşılıyor. Özellikle halk ebru deyince bunu anlıyor ve böyle biliyor. Böyle olunca Türk ebrusunda yapılan çiçekleri daha sonra ebrunun üstüne resim olarak yapıldığını zannediyorlar, yaptığımız canlı ebru gösterilerinde çiçeklerin suyun üzerinde yapıldığını görünce hayret edip, çok şaşırıyorlar. Ekim ayında Rotterdam'da 500 sanatçının katıldığı Avrupa Sanat Fuarı'ndaki canlı gösterilerimiz esnasında birçok insan biz bu çiçeklerin daha sonra bir ressam tarafından yapıldığını zannettik dediler. Gerçekten de bütün katıldığımız Avrupa çapındaki sergi ve gösterilerde Türk ebrusunun bu özelliği Avrupalıları hayrette bırakıyor, bazen şaşkınlıktan çığlık atıyorlar. Avrupalılar özellikle kullanılan malzemeleri, boya suyunu ve boya kağıdının nasıl olup da kağıttan akmadığını merak ediyorlar. Gerçekten Avrupa insanı sanattan anlıyor ve sanata değer veriyor. Ve Türk ebrusunu biraz bilenler daha çok seviyor ve değer veriyor. Avrupa'da sanat, kağıt, cilt, kaligrafi, resim v.b. sanat fuarları çok oluyor. Bu fuarlara bizi davet ediyorlar, oralarda sergi açıp canlı ebru gösterisi yapıyoruz, özellikle canlı ebru gösterisi çok dikkat çekiyor. Yaklaşık 60 bin ziyaretçinin geldiği Almanya'daki Uluslararası NATO Kültür Festivali'nde 18 ülkenin standında en çok alakayı Türk standı, özellikle ebru sergisi ve gösterisi gördü.

Kurslara ilgi var mı ?

Kurslara ilgi çok. Hem Avrupa'da yaşayan Türkler hem de Avrupalılar kurslara yoğun ilgi gösteriyorlar. Farklı milletlerden öğrencilerimiz var. Ben Avrupa İslam üniversitesine bağlı Rumi Sanat Enstitüsü'nde devamlı ebru ve hat kursları veriyorum. Arkadaşım Dr. Mustafa Akdemir de diğer bir kurumda ebru dersleri veriyor. Avrupa çapında müşterek kurslar verip sanat faaliyetleri yapıyoruz. Sanatın medeniyetler ve milletler arası önemli bir köprü olduğu inkar edilmez bir hakikattir. Diğer güzel sanatlarımız gibi ebru sanatımız da tanıtıldıkça seviliyor ve hem sanatın kendisine hem de kurslara ilgi artıyor. Şu anda Almanya, Belçika, Hollanda, Fransa, Danimarka ve diğer Avrupa ve bazı Amerika ülkelerinde programlarımız oluyor.

Açılan sergilere ilgi nasıl?

En son Almanya Siegen Üniversitesi'nde büyük bir sergi açtık, ilgi çok iyi idi. Sergilerde eserleri sergilemekle yetinmeyip aynı zamanda canlı ebru gösterisi yapıyoruz, bu da çok ilgi çekiyor. Sergi ile birlikte ebru sanatını teorik ve pratik olarak tanıtmak için bilgisayar destekli ve görüntülü konferans veriyoruz, böylece sergi, canlı ebru yapımı ve konferansı ile birlikte iyi bir ebru tanıtımı olduğu kanaatindeyiz. Bildiğim kadarı ile Avrupa'da bizden başka bu tarz çalışan sanatçı olmadığı için ciddi bir boşluk var ve alakada her geçen gün artıyor. Biz de bu Türk sanatına hizmet ettiğimiz için çok mutlu oluyoruz. Geçen hafta 30 civarında Hollandalı ile workshop yaptık, çok sevdiler ebruyu, çoğu ilk defa böyle bir şey gördüklerini ifade ettiler. Sanatçı bir bayan spastik ve özürlü çocuklar için bu sanatın çok faydalı olacağını söyleyerek bu konuda hizmet veren bir kurumda çalıştığını ve bu konuda destek verip vermeyeceğimi sordu.

Şu anda üzerinde çalıştığınız bir projeniz var mı? Geleceğe dair neler söyleyeceksiniz?

Klasik sanatlarımızın yayılmasına çalışmak bu vasıta ile hem bizim hem de Avrupa toplumuna faydalı olma bu noktada sanat medeniyetler arası önemli bir köprü. Geniş çaplı bir sanat vakfı kurma projemiz var.

Teknolojik yeniliklerin bir ebru sanatçısı olarak size getirdiği avantajları ve dezavantajları neler oldu?

Ben eskiyi ve klasiği korumak şartı ile yeniliklere açık olma taraftarıyım. Eskiler bizim şu anda sahip olduğumuz teknik imkanlara sahip değillerdi. Belli kriterleri koruma şartı ile teknolojinin dezavantajlı olmayacağına inanıyorum. Eskiden ebrucularımız yazın ebru yapmazlarmış zira kitre çabuk bozuluyor şimdi buzdolabi var, klima var, kitrenin ısınısını düşürmek için buz var, v.s. Boya ve kağıt daha kaliteli ve kolay bulunuyor bütün bunlar avantaj...

Bir kırtasiye mağazasına girdiğiniz zaman en çok neler ilginizi çeker? Size göre kırtasiye ürünlerinde neler değişti? Tercih ettiğiniz belli markalar var mı?

Bir kırtasiye mağazasına girince hemen kağıt, boya ve varsa sanat malzemeleri ile ilgili bölüme giderim. Avrupa'da, sanatsal malzeme satan çok büyük dev kırtasiye mağazaları var çok kaliteli kağıt satan müstakil dükkanlar var. Bazen girince 3-4 saat çıkamıyoruz. Tabii ki kaliteli markaları tercih ediyoruz ve bilmediğimiz markaları da denemek için alıyoruz. Kırtasiyede kalite ve çeşit arttı ve markalar arası rekabet de, maalesef bizde tarihi şirketler ve markalar az, Hollanda'da 16. asırdan kalan şirketler ve asırlık şirketler var, kağıtta ve boyada tercih ettiğimiz belli markalar var. Avrupalılar yavaş çalışıyorlar ama sistemli ve kaliteli üretiyorlar...